

Матліна О. В. Наступність і організація співпраці дошкільних навчальних закладів та початкової школи / О. В. Матліна, Н. М. Сидоренко // Питання педагогіки, психології та методики початкового навчання: наукова дискусія: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (02–04 грудня 2014 року, м. Суми). – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 65–69.

У статті розглядаються проблеми наступності між початковою школою та дитячим садком та пріоритетні напрямки наступності сучасних вчених.

Ключові слова: наступність, діти, співпраця, дошкільна освіта.

НАСТУПНІСТЬ І ОРГАНІЗАЦІЯ СПІВПРАЦІ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Проблема наступності між дошкільною, початковою, середньою ланками - одна зі складних проблем загальної освіти. Ці проблеми зорієнтовані передусім на інтеграцію двох ланок освіти, на усунення суперечностей між запитамі школи і програмними можливостями ДНЗ, амбіційними завищеними вимогами окремих батьків щодо підготовки їх дітей; між непідготовленістю дітей, не охоплених суспільним дошкільним вихованням, і необхідністю враховувати специфіку дошкільної та початкової освіти.

Актуальна проблема сьогодення - установа наступності на державному рівні між дошкільними навчальними закладами і початковою школою, а також визначення форм роботи з дітьми, які не відвідують дошкільні заклади. Оскільки головним напрямом державної політики у сфері виховання проголошено особистісно-орієнтований підхід до дитини, а освіта трактується як процес, спрямований на розширення можливості компетентного вибору особистістю життєвого шляху, на її саморозвиток, то пріоритетними в оцінці ефективності виховання мають бути гуманітарні критерії благополуччя й розвитку дитини як особистості. Отже, основні педагогічне завдання дорослих - створити сприятливі умови для повноцінного життя дошкільника, для реалізації ним свого природного потенціалу (фізичного, психологічного, соціального), для вияву власної індивідуальності.

Сучасні вчені визначають пріоритетні напрямки наступності. Перший напрямок полягає в узгодженні мети на дошкільному і початковому шкільному рівнях. Мета дошкільної освіти - всебічний загальний розвиток дитини, визначений Базовим компонентом дошкільної освіти відповідно до потенційних вікових можливостей і специфіки дитинства як самобутнього періоду життя людини.

Мета освіти в початковій школі полягає в продовженні всебічного загального розвитку дітей з урахуванням специфіки шкільного життя поряд з освоєнням найважливіших навчальних навичок у читанні, письмі, математиці тощо. Як у дошкільному закладі, так і в школі навчально-виховний процес повинен бути спрямований на становлення особистості дитини, зокрема розвиток її компетентності! (комунікативної, інтелектуальної, фізичної), креативності ініціативності, самостійності, відповідальності, довільності, волі та безпеки поведінки, самосвідомості й самооцінки.

Сутністю другого напрямку наступності є збагачення освітнього змісту в початковій школі. О.Я. Савченко, О.В. Проскура, О.Л. Кононко у своїх дослідженнях говорять про необхідність:

- уведення в педагогічний процес різних видів дитячої діяльності творчого характеру (самодіяльних ігор, драматизацій, технічного й художнього моделювання, експериментування, словесної творчості, музичних, танцювальних імпровізацій);
- насичення змісту навчання такими знаннями історико-географічного і краєзнавчого характеру, які б максимально активізували пізнавальні інтереси дітей, відповідали їхнім потребам у практичній дії та формували почуття відповідальності за найближче! оточення (ділянка школи, рослини на ділянці й у класі, оформлення приміщень);
- збагачення змісту уроків естетичного циклу, художньої діяльності як одного із засобів самовираження дитини, заснованих на її індивідуальному емоційно-образному баченні; прилучення до національної художньої культури шляхом відвідування музеїв,) виставок, майстерень художників, концертів театрів, бібліотек. Метою цієї діяльності є збагачення загальнокультурного розвитку дитини (розширення її інформаційного простору; виховання культури (прийняття, почуттів, відносин, формування системи цінностей і переваг), а не тільки й не стільки конкретні знання, які вона повинна відтворювати за вимогою вчителя.

Третій напрямок передбачає вдосконалення форм організації й методів навчання як у дошкільних закладах, так і в початковій школі. В сучасних наукових дослідженнях Л.А. Парамонової, М.М. Под'якова, И.М. Істоміної, Т.М. Фадєєвої вказується на необхідність:

- відмови від регламентованого навчання в ДНЗ (статичних поз на заняттях, розташування столів у ряд на зразок шкільного, відповідей по піднятій руці тощо);
- забезпечення рухової активності дітей у школі на уроках фізкультури, великих перервах, а також у процесі позакласної роботи;
- використання різноманітних форм навчання, що включають (специфічні види діяльності на інтегративній основі);
- використання в ДНЗ циклічності й проектної організації змісту навчання, що створює умови для використання самими дітьми наявного в них досвіду;
- забезпечення взаємозв'язку занять (фронтальних, групових) із повсякденним життям дітей, самостійною діяльністю (ігровою, художньою, конструктивною тощо);
- створення розвивального предметного середовища як у дошкільному закладі, так і в початковій школі котре функціонально моделює зміст дитячої діяльності;
- використання методів, що активізують у дітей мислення, уяву, пошукову діяльність, тобто елементи проблемності в навчанні, дивергентні задачі, завдання відкритого типу, що мають варіанти «правильних» рішень. Останній метод особливо важливий для початкової школи, оскільки тут переважають конкретні способи дії, які відповідають певним класам завдань Сполучення задач відкритого і закритого типу - одна з умов активізації пізнавальної діяльності дітей, розвитку гнучкості мислення не тільки на заняттях з математики, але й гуманітарного циклу;
- використання в початковій школі (особливо в перший рік навчання) ігрових прийомів, створення емоційно-значущих ситуацій, умов для самостійної практичної діяльності, коли діти можуть на основі наявних у них знань виявляти ініціативу, творчість, фантазії відповідальність;

- зміни форми спілкування дітей як на заняттях у дошкільному закладі, так і на уроках у школі; забезпечення дитині можливості орієнтуватися на партнера-однолітка, взаємодіяти з ним і вчитися нього а не тільки в дорослого; підтримки діалогічного спілкування між дітьми; визнання права дитини на ініціативні висловлювання і аргументоване відстоювання своїх пропозицій, права на помилку, Саме в процесі такого спілкування діти обговорюють загальні завдання, шукають способи його вирішення, розподіляють ролі і змінюють позиції (один пише, інший читає, третій перевіряє), і в результаті кожен відчуває себе вмілим, знаючим, здатним (разом й іншими) справитися з будь-яким завданням;

- пріоритетності діалогічної форми спілкування дорослого з дітьми, яка сприяє розвитку в дитини активності, ініціативності почуття власної гідності й самоповаги, в освітньому процесі для дошкільного закладу, так і початкової школи.

Якщо запропоновані напрямки наступності будуть перетворені в дійсність, буде створений загальний сприятливий фон для розвитку дітей - фізичного, інтелектуального, емоційного - як у дошкільному закладі, так і в початковій школі, збережеться й зміцниться їх фізичне та психічне здоров'я. Останнє складає найважливіше завдання освіти, її основний результат. Але для цього буде необхідний комплекс організаційних заходів, розробка не тільки нових нормативних актів, але й приведення у відповідність різних навчально-методичних посібників.

Навчання в школі вимагає пошуку нових підходів до вирішення питання наступності, що допомагає успішному розв'язанню завдань безперервної освіти в Україні на перших її етапах: у дошкільному навчальному закладі та початковій школі. У реалізації цих завдань є певні проблеми, які полягають у:

- знятті суперечок між провідними лініями навчання та виховання суміжних вікових етапів, котрі визначають успіх усього подальшого гармонійного розвитку;

- проектуванні моделі цілісного освітнього простору на перехідному етапі від дошкільного навчального закладу до школи;

- керуванні процесом переходу від однієї діяльності (гри) до іншої (навчання);

- створенні умов, необхідних для реалізації єдиної лінії загального розвитку дитини на суміжних етапах освіти.

Ці проблеми зорієнтовані передусім на інтеграцію двох ланок освіти, на усунення суперечок між запитам школи і програмними можливостями ДНЗ, амбіційними завищеними вимогами окремих батьків щодо підготовки їх дітей; між непідготовленістю дітей, не охоплених суспільним дошкільним вихованням, і необхідністю враховувати специфіку дошкільної та початкової освіти.

Які ж причини, що викликають відокремленість дошкільної та початкової ланок освіти? Це, по-перше, невідповідність сучасних шляхів реалізації наступності науковим уявленням про самоцінність кожного вікового періоду розвитку дитини; по-друге, відсутність спрямованості процесу навчання і виховання на вікові можливості та особливості дітей; по-третє, поспішне проходження важливих для дітей стадій розвитку.

Якщо дошкільна освіта якісно змінилась у плані розуміння цілей підготовки дитини до школи та реалізації її вікових можливостей на шостому році життя, то й початкова школа не може лишитися в межах давніх уявлень про опору тільки на предметну готовність найменших учнів до навчання. У початковій школі маємо створювати умови для подальшого повноцінного розвитку здобутків дошкільного віку

й водночас для формування новоутворення молодшого шкільного віку - навчальної діяльності як провідної.